

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.50.280270>

УДК 343.97, 343.34

**Б. М. Орловський**, докт. юрид. наук, доцент, доцент  
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова  
Кафедра кримінального права, кримінального процесу та криміналістики  
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна  
e-mail: b.orlovskiy@onu.edu.ua  
ORCID ID: 0000-0002-9161-2904

**І. А. Осадча**, старший викладач, адвокат  
Одеський національний технологічний університет  
Кафедра філософії і права  
вул. Канатна, 112, Одеса, 65039, Україна  
e-mail: pravnic@ukr.net

## КРИМІНОЛОГІЧНІ ТА КРИМІНАЛЬНІ АСПЕКТИ БЕЗГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ

Стаття присвячена дослідженню кримінологічних та кримінальних аспектів безгосподарського використання земель. Цей склад кримінального правопорушення передбачений у ст. 254 Кримінального кодексу України і потребує детального дослідження.

Авторами було визначено систему детермінант цього злочину, якими виступають: 1) низька екологічна культура злочинця; 2) бажання отримати збільшений прибуток за рахунок порушення технологічних процесів певного виробництва; 3) низький розмір покарання в КК України за скоєння зазначеного кримінального правопорушення; 4) прихованість процесу забруднення земель за рахунок малолюдності місця кримінального правопорушення; 5) процесуальна складність притягнення до кримінальної відповідальності осіб, яких не застали на місці скоєння кримінального правопорушення.

Авторами було вивчено статистичні дані Офісу Генерального прокурора за ст. 254 КК України за останні три роки. Встановлено, що кримінальні правопорушення щодо безгосподарського використання земель виявляються у незначній кількості правоохоронними органами. Зокрема у 2022 році – виявлено 161 випадок, у 2021 році – виявлено 207 випадків та у 2020 році – виявлено 149 випадків на території України. Проаналізовано, що лише в 50 % випадках конкретним особам було вручено повідомлення про підозру, а групова злочинна діяльність була виявлена лише 1 раз за досліджений трьохрічний період.

З метою усунення детермінант слабкої кримінальної відповідальності за вказаний злочин автори пропонують у ч. 1 ст. 254 КК визначити такий вид покарання як позбавлення волі із терміном до двох років, що відповідає негативним наслідкам забруднення земель у вигляді «тривалої втрати родючості ґрунту». Автори вважають, що «тривала втрата родючості ґрунту» (на строк від 30 до 50 років) є важливим суспільно небезпечним критерієм, що підвищує ступінь тяжкості вказаного екологічного кримінального правопорушення. Позбавлення волі як різновид покарання має бути не лише у кваліфікованих випадках скоєння зазначеного злочину (вчинення групою осіб, заподіяння шкоди на суму понад 1 342 000 грн.), а й у базовому (початковому) варіанті. Отже, посилення розміру покарання у ч. 1 ст. 254 КК України до реального позбавлення волі разом із вдосконален-

ням структури екологічних правоохоронних органів, механізму їх роботи щодо виявлення організаторів і випадків групового скоєння вказаного кримінального правопорушення повинно бути реалізоване державою у власній кримінально-правовій політиці.

**Ключові слова:** безгосподарське використання земель, детермінанти, особа злочинця, тривала втрата родючості ґрунту, позбавлення волі, заходи протидії.

**Постановка проблеми.** Однією із важливих сфер життєдіяльності держави є екологічна безпека. Вона представляє собою такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей [1]. Складовою екологічної безпеки є безпечне землекористування, тобто забезпечення державою раціонального використання земель з боку фізичних та юридичних осіб [2]. Адже, земельні ресурси та ґрунтовий покрив земель є національним багатством України і його псування, погіршення або випалення є прямим посяганням на екологічне благополуччя населення й на економічний розвиток країни у сфері сільськогосподарського вирощування культур. Тому, актуальним на теперішній час є дослідження кримінологічних аспектів щодо визначення детермінант скоєння «безгосподарського використання земель», вивчення особи екологічного злочинця та аналізу структури кримінальної відповідальності за вказаний злочинний вчинок.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій** показує, що дослідженням кримінально-правових аспектів безгосподарського використання земель, а, саме, складу і предмету зазначеного кримінального правопорушення, займалися такі вчені як М. І. Бажанов, В. І. Борисов, О. О. Дудоров, О. М. Джужа, В. К. Матвійчук, П. В. Мельник, І. І. Митрофанов, В. Я. Тацій, Н. Ю. Цвіркун, А. М. Шульга та інші. В той же час, кримінологічні аспекти зазначеної тематики залишаються малодослідженими і потребують детального розгляду. Тому, опираючись на попередні кримінально-правові дослідження, авторами буде проведено кримінологічний аналіз такого злочину, як «безгосподарське використання земель», а, також, розглянуто питання ефективності існуючого розміру кримінальної відповідальності за його скоєння, як важливого напрямку протидії та профілактики.

**Мета статті.** Відповідно до цього, метою і завданнями дослідження стали: 1) вивчення детермінант (причин та умов) скоєння кримінального правопорушення у формі «безгосподарського використання земель»; 2) аналіз кримінологічної статистики щодо показників та динаміки вчинення такого кримінального правопорушення у останні роки; 3) вивчення характеристик особи екологічного злочинця; 4) аналіз існуючого розміру кримінальної відповідальності за скоєння вказаного кримінального правопорушення.

**Виклад основного матеріалу.** Безгосподарське використання земель є екологічним кримінальним правопорушенням, за яке Кримінальним кодексом України (далі – КК) передбачена кримінальна відповідальність у ст. 254. З точки зору структури екологічних злочинів, це кримінальне правопорушення, разом із суміжними статтями 239 «Забруднення або псування земель» та 239-1 «Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом» спрямоване на захист, забезпечення

збереження та відтворення ґрунту як верхнього шару земельного покриву [3]. Адже, за своїми наслідками, перелічені кримінальні правопорушення призводять до довготривалої втрати родючості ґрунту, що тягне за собою неможливість здійснювати сільськогосподарську діяльність на таких землях тривалий період і неможливість використовувати ці землі за цільовим призначенням. В той же час, ст. 45 Закону України «Про охорону земель» прямо зазначає про заборону господарської діяльності, яка зумовлює забруднення земель і ґрунтів понад установлені гранично допустимі концентрації небезпечних речовин [2].

З точки зору кримінологічних та кримінальних аспектів, варто розглянути наступні складові частини, при дослідженні зазначеного кримінального правопорушення: 1) детермінанти (причини та умови) його вчинення; 2) характеристику особи, що його скоїла; 3) статистичні дані, що розкривають типові особливості його вчинення; 4) предмет та об'єкт злочинних дій; 5) особливості кримінальної відповідальності та покарання за його вчинення.

Розпочнемо із детермінант, а, саме, з причин і умов, що тягнуть за собою мотивацію на вчинення зазначеного кримінального правопорушення. До них можна віднести: 1) низьку екологічну культуру злочинця; 2) бажання отримати збільшений прибуток за рахунок порушення технологічних процесів певного виробництва; 3) низький розмір покарання в КК України за скоєння зазначеного кримінального правопорушення; 4) прихованість процесу забруднення земель за рахунок малолюдності місця кримінального правопорушення; 5) процесуальна складність притягнення до кримінальної відповідальності осіб, яких не застали на місці скоєння кримінального правопорушення.

Перше, на що варто звернути увагу у вказаному переліку – це бажання екологічних злочинців отримати значний прибуток за рахунок недотримання технологій певного виробництва, заниження витрат на виробництво та виснаження поверхневого ґрунту. Виснаження поверхневого ґрунту може відбуватися внаслідок зливання у землі різних хімічних елементів та реактивів, виробництва деревного вугілля, закопування відходів від переробки важких металів тощо. Для прикладу, звернемо увагу на випадки випалювання деревного вугілля, що найбільш частіше зустрічається у практиці. Адже, технологічний процес виробництва деревного вугілля передбачає дотримання значного обсягу нормативів та вимог з метою убезпечення навколишнього природного середовища, недопущення значних забруднень природи, отримання від компетентних органів держави дозволів на виробничу лінію, працевлаштування кваліфікованих працівників. Всі перелічені вимоги, значним чином збільшують розмір додаткових витрат на виробництво, у зв'язку з чим, воно не стає таким прибутковим для злочинця. В той же час, значно зменшує обсяг видатків: 1) підпільне розташування місця виробництва на родючих земельних ділянках, замість спеціально відведених для цього місць; 2) використання для випалу вугілля металевих конструкцій (цистерн, бочок тощо) або ж ям, замість спеціальних виробничих печей. Також, зустрічається й розкопування великих вигрібних ям, завдяки чому випалювання деревини проходить саме у верхніх шарах ґрунту; 3) здійснення господарської діяльності без легального оформлення, без отримання всіх необхідних дозволів і без дотримання вимог безпеки щодо не забруднення природного середовища; 4) наймання низькокваліфікованого персоналу для вироблення вугілля. Зазначе-

не стимулює злочинця до протиправної господарської діяльності з метою отримання якнайбільшого прибутку у найкоротший час.

Друге, на що варто звернути увагу – це низька екологічна культура злочинця, який взагалі не поважає навколишнє природне середовище та його чистоту, вважає всі природні ресурси звичайними предметами обстановки, які не мають ніякого сенсу. Безпека навколишнього природного середовища для нього виступає абстрактним поняттям, яке ніяк не стосується його життєдіяльності. Зневажливе ставлення злочинця до природи, може доходити навіть до стану «екологічного вандалізму» й умисного бажання заподіяти шкоду. Низька екологічна культура може бути пов'язана і з недоліками виховання.

По-третє, варто звернути увагу на низький рівень ризику у здійсненні подібного роду «бізнесу», адже, ч. 1 ст. 254 КК України встановлює досить лояльні покарання за видом і розміром при вчиненні вказаного кримінального правопорушення – «штраф від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого» [5]. У частині 1 цієї статті навіть немає такого покарання, як позбавлення волі, хоча б на мінімальний термін. При цьому, процес доведення причетності особи до скоєння такого кримінального правопорушення є достатньо складним, адже, потрібно встановити пряму участь особи, наприклад, у процесі незаконного випалення вугілля, а, зазвичай, у таких місцях при проведенні перевірок знаходять лише охоронців або низових робітників, що позмінно отримують низькокваліфіковану оплату від незнайомої їм особи, без сплати будь-яких податків. Організатори та провідні учасники такого підпільного виробництва залишаються в «тіні» і «розвалюють» кримінальне провадження по ходу досудового розслідування. Неабиякий вплив має і місце розташування виробництва чи підприємства, яке розташоване зазвичай у лісній місцевості або на окраїнах міста, що передбачає відсутність свідків й прихованість такого підпільного бізнесу. Складно довести і груповий характер діяльності, коли у місці незаконного випалу вугілля при перевірці застали лише одного сторожа.

Крім цього, існують варіанти переведення кримінальної відповідальності у адміністративну за відсутності ознак «тривалого зниження або втрати родючості земель, змивання гумусного шару», оскільки подібного роду наслідки мають доводитися державними органами, шляхом проведення експертиз, які не завжди є успішними. Кодекс України про адміністративні правопорушення містить статті 52 «Псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель», 53 «Порушення правил використання земель», 53-4 «Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель» тощо, які дозволяють порушникам перейти на адміністративну відповідальність, замість кримінальної і отримати лише незначний штраф, користуючись допомогою з боку невикритого «організатора» подібного роду екологічних порушень, який активно розвалює справу.

Відповідно, екологічні злочинці, які вчиняють подібного роду кримінальні правопорушення можуть активно працювати та займатися підприємницькою діяльністю, мати позитивну характеристику у суспільстві, мати сім'ю та дітей, загалом вести законослухняний спосіб життя. У своїй протиправній мотивації й морально-психологічних переконаннях, вони вважають вчинені ними кримінальні

правопорушення щодо навколишнього природного середовища не настільки небезпечними й помиляються у наслідках своєї неправомірної діяльності. Низька екологічна культура не дозволяє їм належним чином оцінити той ступінь шкоди, яку вони завдають природному середовищу, здоров'ю інших членів суспільства або ж і здоров'ю членів своєї сім'ї у цілому, оскільки вони помилково вважають екологічні наслідки своїх діянь віддаленими за часом.

Якщо звернути увагу на статистичні дані Офісу Генерального прокурора по ст. 254 КК України, то можна побачити, що у 2022 році було зареєстровано 161 кримінальне правопорушення, у 83 випадках були вручені повідомлення про підозру. У 2021 році при зареєстрованих 207 кримінальних правопорушеннях в 98 випадках було вручено повідомлення про підозру. В 2020 році при 149 облікованих кримінальних правопорушеннях в 69 випадках були вручені повідомлення про підозру [7]. Із вказаних статистичних даних можна констатувати, що лише в 50% випадків вдається знайти осіб, що мають приналежність до вказаної протиправної діяльності та вручити їм повідомлення про підозру. Інші випадки залишаються нерозкритими, латентними. При цьому кожен випадок обліку кримінального правопорушення – це черговий випадок заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, шляхом безгосподарського використання земель. Також, треба звернути увагу, що у статистичних даних 2022 та 2021 років не було виявлено жодної групи осіб, що вчинила вказане екологічне правопорушення, а в 2020 році була виявлена лише одна така група [7]. Зазначене показує латентність групового характеру злочинної діяльності у сфері безгосподарського використання земель, неможливість правоохоронних органів зібрати докази причетності усіх осіб, винних в екологічному правопорушенні.

Тепер перейдемо до розгляду кримінально-правових аспектів. Варто звернути увагу, що предметом даного кримінального правопорушення виступає ґрунт земельних ділянок, тобто горизонтальні шари землі із твердих (мінеральних і органічних) речовин, рідини і газів, які розташовані на поверхні [4]. У процесі скоєння цього кримінального правопорушення відбувається пошкодження ґрунту як верхнього шару, змивання гумусу та втрата ґрунтом родючості, внаслідок потрапляння туди забруднюючих хімічних, біологічних або інших елементів чи реактивів. Забруднені землі стають непродуктивними або малопродуктивними для вирощування будь-яких сільськогосподарських культур, що загалом спричиняє значну шкоду державі. Тому і об'єктом зазначеного кримінального правопорушення виступають суспільні відносини, пов'язані із сферою забезпечення безпеки і охорони земель і земельних ресурсів.

З точки зору об'єктивної сторони, наявний матеріальний склад кримінального правопорушення, що передбачає необхідність та обов'язковість настання певного кола суспільно небезпечних наслідків, пов'язаних із втратою родючості або ж тривалим зниженням родючості земель, виведенням земель із сільськогосподарського обігу держави, змивання верхнього шару гумусу або ж пошкодження верхньої структури самого ґрунту [6]. Якщо ми візьмемо приклад випалення деревного вугілля, де відбуваються шкідливі процеси вигорання деревини у металевих конструкціях (цистернах, бочках тощо), то висока температура згорання (до 500 градусів Цельсія) призводить до постійного задимлення в атмосферне повітря та виділення шкідливих смол, які разом із неконденсова-

ними газами у повітрі осідають у ґрунт прилеглої земельної ділянки й суміжних до неї територій. Результатом цього стають наслідки у вигляді втрати родючості ґрунту, а, також, порушення структури ґрунту, що зберігаються на період до 30-50 років. Крім того, відбувається засмічення рослинного світу смолами й димними токсичними відходами, що призводить до поступового відмирання рослин на значній за розміром території. Тяжкі наслідки, що передбачені як кваліфікуюча ознака у даному екологічному правопорушенні проявляються у тому, що рівень забруднення повітря або навколишнього рослинного світу є небезпечним для проживання людей у такій місцевості, дози забруднення можуть бути на рівні великих промислових районів.

Враховуючи викладені фактори, високий ступінь заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу через безгосподарське використання земель, автори вважають, що розмір покарання за базовий склад вказаного кримінального правопорушення не узгоджується із тяжкістю заподіяної ним шкоди. Частина 1 ст. 254 КК України визначає такий розмір покарання як «штраф від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого» [5]. Випадки «тривалої втрати родючості ґрунту» (30-50 років), про які, як наслідок, зазначається в об'єктивній стороні ч. 1 ст. 254 КК України, на думку авторів, повинні мати більш жорстку кримінально-правову оцінку. Так, варто передбачити можливість покарання не лише у класичному вигляді обмеження волі на строк до двох років, а й у вигляді реального позбавлення волі на той самий строк. «Тривала втрата родючості ґрунту» є важливим суспільно небезпечним критерієм, що підвищує ступінь тяжкості вказаного екологічного кримінального правопорушення. Тому, автори вважають, що у базовому складі вказаного екологічного правопорушення варто передбачати позбавлення волі на незначний термін (до двох років) як покарання ще у частині 1 ст. 254, й не відкладати такий вид покарання на особливо обтяжуючі (кваліфікуючі) ознаки, що передбачені у частинах 3-4 ст. 254 КК України.

Кваліфікуючі ознаки мають окрему кримінально-правову оцінку: 1) «тяжкі наслідки» (ч. 4) настають, якщо вартість заподіяної шкоди в результаті безгосподарського використання земель перевищує 1000 НМДГ (на теперішній час це від 1 342 000 грн. згідно примітки до ст. 254) [5]; 2) вчинення за попередньою змовою групою осіб (ч. 3) передбачає наявність хоча б двох осіб, які об'єдналися для скоєння такого кримінального правопорушення; 3) вчинення повторно (ч. 3) передбачає наявність у особи попередньо скоєного екологічного кримінального правопорушення.

З урахуванням того, що згідно отриманої статистики Офісу Генерального прокурора за 2020-2022 роки вчинення групою осіб безгосподарського використання земель було виявлено лише один раз за три останні роки, видається недосконалим використовувати позбавлення волі лише щодо групового характеру скоєння вказаного злочину. Як зазначалося раніше, при виявленні осередку безгосподарського використання земель досить складно з процесуального боку довести груповий характер такого злочину за ч. 3 ст. 254 КК, адже, більшість учасників подібного «виробництва» пропадають ще до перевірки правоохорон-

них органів, або складно довести їх відношення до самого процесу виробництва, а на земельній ділянці залишається лише охоронець чи один робітник, який й стає одноособовим суб'єктом кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 254 КК.

Також, видається завищеним розмір тяжких наслідків за ч. 4 ст. 254 КК на суму від 1 342 000 грн. Тобто, на теперішній час, якщо особа спричинить збитки навколишньому середовищу шляхом безгосподарського використання земель «лише» на суму 1 000 000 (один мільйон) гривень, то вона може отримати покарання у вигляді штрафу чи обмеження волі на строк до двох років за ч. 1 ст. 254, а ч. 4 ст. 254 до неї застосована не буде, через недосягнення граничного розміру «тяжких наслідків». Зазначений поріг тяжких наслідків, на думку авторів, теж є завищеним і має підлягати переосмисленню, наприклад, до 500 НМДГ, що еквівалентно сумі у розмірі 671 000 грн. Перелічені кримінологічні та кримінально-правові аспекти показують безкарність у питаннях належної кримінальної відповідальності та механізму виявлення «верхівки» екологічних злочинців, що стимулює їх до подальшого скоєння екологічних кримінальних правопорушень.

**Висновки і пропозиції.** Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що безгосподарське використання земель є досить шкідливим екологічним кримінальним правопорушенням, яке посягає на екологічне благополуччя населення та безпеку землекористування. Його детермінує можливість отримання підвищених прибутків і слабкий механізм державної протидії із незначним розміром покарання за скоєння такого кримінального правопорушення. Посилення розміру покарання у ч. 1 ст. 254 КК України до реального позбавлення волі, зменшення розміру тяжких наслідків у ч. 4 ст. 254 КК України до 500 НМДГ (671 000 грн.) разом із вдосконаленням структури екологічних правоохоронних органів, механізму їх роботи щодо виявлення організаторів і випадків групового скоєння вказаного кримінального правопорушення має бути невідкладно реалізоване державою у своїй кримінально-правовій політиці.

### Список використаної літератури

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України № 1264-XII від 25.06.1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.
2. Про охорону земель: Закон України № 962-IV від 19.06.2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 349.
3. Злочини проти довкілля : навчальний посібник / І. І. Митрофанов, А. М. Притула. Суми : Університетська книга, 2010. 205 с.
4. Корсун В. П. Деякі аспекти предмета злочину за безгосподарське використання земель. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. № 28. С. 123-127.
5. Кримінальний кодекс України: зі змінами та доповненнями станом на 18.04.2023 р. (*офіційний текст*). Київ: Видавництво «Паливода А. В.», 2023. 264 с.
6. Мельник П. В. Криміналізація діянь у сфері охорони та раціонального використання земель. *Право*. 2015. № 12. С. 133-140.
7. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Офіс Генерального прокурора : офіційний веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

## References

1. About environmental protection : Law in Ukraine № 1264-XII (1991, June, 25). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 41, 546 [in Ukrainian].
2. About land protection: Law in Ukraine № 962-IV (2003, June, 19). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 39, 349 [in Ukrainian].
3. Mytrofanov, I. I., Prytula A. M. (2010). Crimes against the environment: a study guide. Sumy: Universytetska knyga, 205 [in Ukrainian].
4. Korsun, V. P. (2017). Some aspects of the subject of the crime of unmanaged land use. *Prykarpatskyi urydychnyi visnyk*, 28, 123-127 [in Ukrainian].
5. Criminal code of Ukraine: with changes and additions as of 2023/04/18. Kyiv: Vydavnytstvo «Palyvoda A.V.», 264 [in Ukrainian].
6. Melnyk, P. V. (2015). Criminalization of actions in the sphere of protection and rational use of land. *Pravo*, 12, 133-140 [in Ukrainian].
7. About registered criminal offenses and the results of their pre-trial investigation: Ofis Generalnogo prokyrora: official website. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 27.04.2023 р.

**B. M. Orlovskiy**, Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor  
Odesa I. I. Mechnikov National University  
the Department of Criminal Law, Criminal Procedure and Criminalistics  
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine  
e-mail: b.orlovskiy@onu.edu.ua  
ORCID ID: 0000-0002-9161-2904

**I. A. Osadcha**, Senior Lecturer, Lawyer  
Odesa National University of Technology  
the Department of Philosophy and Law  
Street Kanatna, 112, Odesa, 65039, Ukraine  
e-mail: pravnic@ukr.net

## CRIMINOLOGY AND CRIMINAL ASPECTS UNECONOMIC USE OF LANDS

### Summary

The article is devoted to the study of criminological and criminal aspects of uneconomic use of lands. This corpus of the criminal offense provides in Article 254 of the Criminal Code of Ukraine and requires detailed research.

The author identified a system of determinants of this criminal offense by next: 1) the low ecological culture of the offender; 2) the desire to obtain increased profit due to the violation of technological processes of a certain production; 3) the low amount of punishment in the Criminal Code of Ukraine for committing the specified criminal offense; 4) the concealment of the process of land pollution due to the sparse population of the place of the criminal offense; 5) the procedural complexity of holding to criminal responsibility the persons who were not caught at the place of a criminal offense.

The author studied the statistical data of the General Prosecutor's Office for Article 254 of the Criminal Code of Ukraine over the last three years. The author established that criminal offenses of uneconomic use of lands are detected in small quantity by law enforcement agen-

cies. In particular, 161 cases were detected in 2022, 207 cases were detected in 2021, and 149 cases were detected in 2020 on the territory of Ukraine. The author analyzed that only in 50% of cases specific persons were served with a notice of suspicion of a crime and the group of criminal activity was revealed only 1 time during the investigated three-year period.

In order to eliminate the determinants of weak criminal responsibility for this criminal offense the author proposes to define such punishment as imprisonment for up to two years in Part 1 of Article 254 of the Criminal Code of Ukraine that corresponds to the negative consequences of land pollution in the kind of «long-term loss of soil fertility». The author thinks that “long-term loss of soil fertility” (for a period of 30 to 50 years) is an important socially dangerous criterion that increases the seriousness of this environmental criminal offense. Imprisonment as a type of punishment should be applied not only in qualified cases of committing this criminal offense (to commit by a group of offenders; to cause damage in the amount of more than 1342000 UAH), but also in the basic (initial) version.

Therefore, the increase in the amount of punishment in part 1 of Article 254 of the Criminal Code of Ukraine to real imprisonment together with the improvement of the structure of environmental law police, the improvement of mechanism of their work to identify the organizers and cases of group commission of this criminal offense should be implemented by the state in its own criminal law policy.

**Keywords:** uneconomic use of lands, determinants, criminal offender, long-term loss of soil fertility, imprisonment, countermeasures.